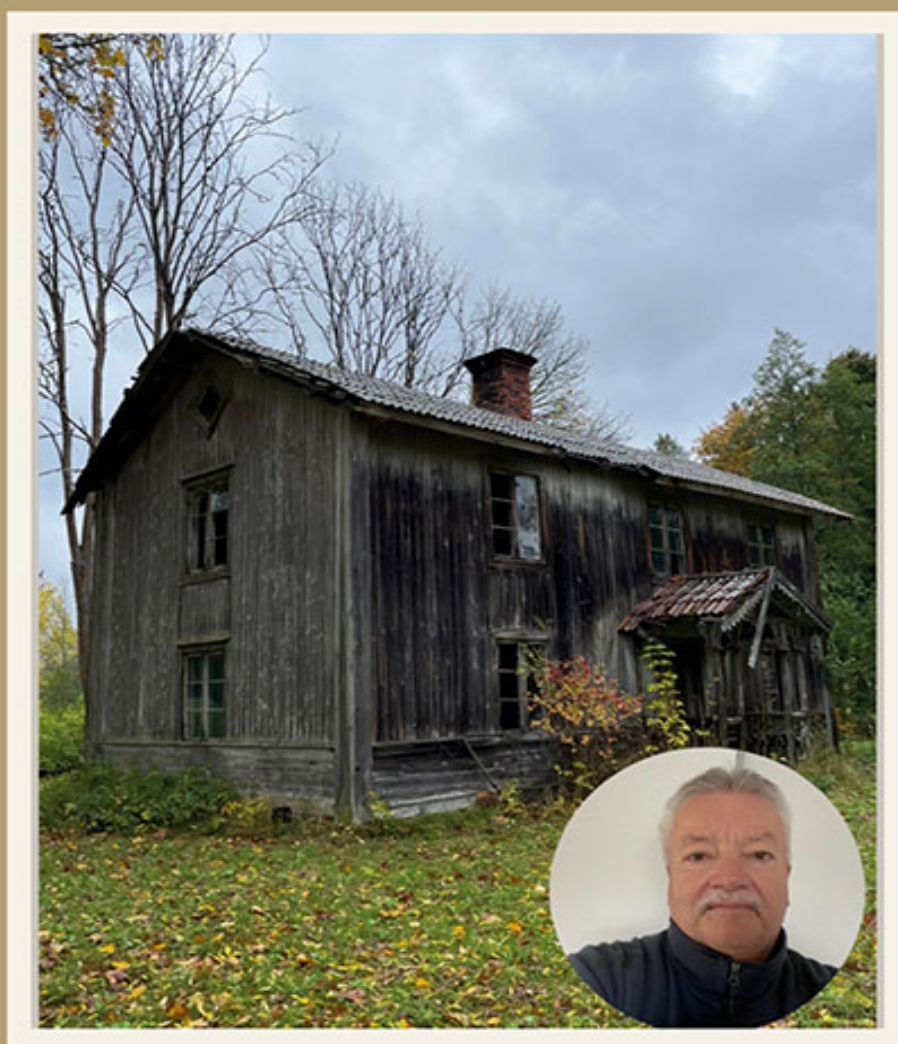

BLAND TOMTAR OCH TROLL I ÖDEHUSEN!

NÄRKE OCH
VÄRMLAND

Tomas Molin

Innehållsförteckning:

Förord

1. Äppelhuset i Hidingsta
2. Spökhuset i Västernärke
3. Huset vid stupet
4. Den stora gårdens torp
5. Ödebyn i skogen
6. Torvmossen i Västernärke
7. Mellangården
8. Bergsmansgårdens nya liv
9. Slipstenshuset
10. Bilverkstaden i Värmland
11. Svartåbanan
12. Tröskverkshuset
13. Höghuset
14. Huset mitt i skogen
15. Den övergivna bruksorten i Närke
16. Rullstolshuset
17. Här var det STÄNGT
18. Stans äldsta privathus
19. Det glömda huset
20. Verandor och dörrar

21. Gamla torp, bla Trantalastugan
22. Lite blandad kompott
23. Den övergivna skolan
24. Huset med Sveriges vackraste veranda?

Bland tomtar och troll i Ödehusen.

FÖRORD.

....vi är i Hidingsta, 1,5 mil sydost om Örebro, det är i början av 60-talet. Jag bodde här tillsammans med mamma, pappa och syster Carina. Jag var övertygad om att tomtar och troll fanns, framförallt i ödehus!! Tomten hade jag en tudelad bild av, dels den gamla snälla gubben som kom på besök varje julafton (min pappa men det visste jag inte då), dels de här små som fanns i skogen och i öde hus, inte alltid snälla men vakande och skyddande för de gamla husen även om dessa hus inte var så många på den tiden! Trollen var små lurviga och snälla varelser som höll pli på tomtarna!

Nåväl, vi lämnar nu sagans värld och tar oss tillbaka till Hidingsta. Pappa och mamma gjorde gärna besök i skogen, det var inte så roligt att gå med mamma, hon jagade de där små eländiga bären, blåbär och lingon, något man helst ville slippa, korgarna blev ju ALDRIG fulla!

Desto roligare var det att följa med pappa som hade fokus på skogens guld, de gula kantarellerna, det var betydligt mer spännande!

De hade förstås olika stråk där de jagade bär och svamp och det var ett av dessa som gjorde mig villig att tom plocka bär! Vi gick en liten väg som till en början gick ute bland ängar och åkrar, två hjulspår med en gräslinna i mitten, där var som regel mycket gräs så man fick hålla sig i hjulspåren!

Varför fångade just den här lilla vägen mitt intresse, jo för efter några kilometer, som man då uppfattade som flera mil, fanns två jätteviktiga saker för en kille på 7-8 år!

Halvvägs på höger sida mellan ett par stora stenar i ett stenröse stod en gammal bil som övergivits och lämnats åt sitt öde. Varje gång jag såg bilen ökade pulsen och jag sprang ALLTID före när vi närmade oss. Den gamla veteranen, från säkert 30-talet, var komplett, man kunde öppna dörren på förarsidan och klättra in och "köra"! Den hade en skön ljus soffa fram, en jättestor gul ratt och en rattväxel, där kunde jag sitta hur länge som helst, det blev rätt många "mil" i den gamla bilen.

När mamma och pappa äntligen fick mig ur bilen fortsatte promenaden mot det hägrande slutmålet i Gunnarstorp, ja så hette ett gammalt ställe beläget i skogen, högt och med härlig utsikt över ängarna och där såg man också den höga skorstenen till det gamla tegelbruket!

Huset som var ett tvåvåningshus med torpargrund som jag kommer ihåg det, det var rött och hade en fin veranda och en fömodligen väldigt fin balkong en gång i tiden. När vi var där hade den röda färgen börjat bli mörk och alltmer övergå i en grå ton, det fanns en pampig ytterdörr men i stort sett alla fönsterrutor var borta i huset.....ett idealiskt hem för tomtar och troll.

Det här ödehuset fascinerade mig så till den grad att jag ibland rymde för att på håll bara stå och titta på det gamla huset, redan då fantiserande man om vilka som bott där, varför det stod helt tomt och öde i skogen, oj vad jag funderade på det! På hemvägen, om inte mamma och pappa hade börjat leta efter mig tog jag mig en tur i bilen. Som oftast hann jag inte fram till Gunnarstorp innan jag blev infångad så ibland började jag därför min rymmarstråt i bilen.

Det var så här mitt grundläggande intresse för ödehus uppstod. Jag kommer också ihåg att jag ville visa min fru det magnifika huset när vi var nygifta i mitten av 70-talet, jag minns att när vi närmade oss hände samma sak som när jag

var liten, pulsen steg. Den gången blev jag dock rejält besviken, kvar fanns nämligen bara den gamla torpargrunden.

När jag sommaren 2021 började fota gamla ödehus var det som att kliva tillbaka i tiden, samma respektfulla känsla för de en gång fina hemmen som i nutid äts upp av naturen, lite för varje dag.

Jag har sedan i somras (2021) lagt ut ett kapitel varje vecka på Facebook, på "Nostalgisidan för 50-, 60- och 70-talet", en rad bilder där alla fått sin egen lilla kommentar av mig.

Det är dessa kapitel som är underlag för boken du just nu läser, både bilderna och kommentarerna finns med tillsammans med en skriven text.

Bilderna är grunden, sen tillkommer lite text i berättande form och består i vissa fall av ren fakta om de gamla husen och dess öde, i andra av fiktiva berättelser där min fantasi tillsammans med återkopplingar från er som följt mig på Facebook ligger till grund för det du läser. I boken finns också ett kapitel från den anrika järnvägen Svartåbanan som lades ner 1985.

Hoppas du får en fin resa i nostalgins spår, både lite sorgset, frågande, spännande och ibland lite roligt!

MYCKET NÖJE!

Tomas Molin

KAPITEL 1.

ÄPPELHUSET I HIDINGSTA.

Vet ni egentligen var Hidingsta ligger? Om inte så ca 1,5 mil sydost om Örebro. I utkanten av det lilla samhället ligger en alldeles unik fastighet med ett hus byggt på 20-, kanske 30-talet samt en stor trädgård med många fruktträd!

Huset är rejält förfallet idag men har varit alldeles förtjusande fint en gång i tiden! Rött med vita knutar, en fin veranda med en balkong ovanpå! Och taket har den där dubbla brytningen som jag tycker är så fin!

När man besöker den här platsen vill man så gärna gå in men rasrisken är för stor så det är bara att inse och förresten så får man egentligen inte gå in hur gärna man än vill, trots att det är öde så finns det en ägare!

Här bodde Carl Strömberg! Idag ett slitet men vackert hus!

Huset har förstås sin röda färg men den har mattats och flagnat med åren, fönsterkarmarna har i mångt och mycket förlorat sin vita färg och är idag mestadels vackert grå!

Varje fönster har fyra rutor, två lite större och 2 lite mindre och alldeles säkert är det den gamla typen med handblåst glas som är lite svårt att se igenom, tror att man kallar det kulturglas!

Nåväl, i det här huset bodde Carl Strömberg, han flyttade in 1950 och bodde här till sin död 1995!

Minns jag rätt gjorde Carl många resor och när han var hemma var han inte speciellt intresserad av att underhålla sitt hus.....men han älskade sin trädgård! Han började att plantera äppelträd, dessa blev allt fler med åren och

därmed också antalet sorters äpplen! Han inte bara planterade nya träd utan han ympade sina äppelträd så många av dessa innehöll flera olika sorter! När han lämnade jordelivet hade trädgården drygt 100 äppelträd med totalt ca 190 sorters äpplen! Man ska veta att det idag finns totalt drygt 200 sorters äpplen som växer i Sverige, tänk er att en enda trädgård i Hidingsta innehåller nästan alla sorter som finns i vårt land! Tänk er också våren, när alla dessa träd blommar och hösten när trädens grenar bär många sorters äpplen, nu förstår ni varför den här trädgården är så unik! Jag bodde själv i Hidingsta som liten men kommer inte ihåg annat än själva huset och att det var mycket träd i trädgården.

Minns betydligt bättre att det låg granne med huset där vår lantbrevbärare bodde, han som vi inte sällan stod och väntade på för att se om han hade någon post till oss.....det gjorde kanske Carl Strömberg också!

Vad hände då med Carl Strömbergs trädgård efter hans död?

Jo trädgården växte igen rejält men knappt 15 år efter Strömbergs död fick ett gäng om ca 30 personer köpa fastigheten av hans efterträdare och bildade då en förening "Carl Strömbergs äppelförening", en ekonomisk förening där andelsägarna är både privatpersoner, Almby-Norrbyås Hembygdsförening och hushållningssällskapet Norrbyås-Gällersta!

Eftersom många sorter ympats in i träden pågår fortfarande arbetet med att artbestämma de olika äpplena som växer på träden! Allt arbete är ideellt och jag tror att man gärna tar emot fler medlemmar, gärna yngre!

Det är förstås mycket jobb i den 2000 kvm stora trädgården i Hidingsta, träden ska beskäras, frukten tas om hand om hösten, gräset ska klippas och arbetet med att fullt ut artbestämma alla sorters äpplen som växer på träden fortsätter!

Som sagt, NU tror jag ni förstår varför Carl Strömbergs fastighet är så fantastisk, den oerhört unika äppelträdgården men också det fallfärdiga huset som vi nu vet en del om.....men skulle gärna få veta mer!

Oj så fint det säkert var en gång.

Några av de ca 100 äppelträden.

KAPITEL 2.

SPÖKHUSET I VÄSTERNÄRKE.

Den här gången har vi varit på besök i skogen i Västernärke. Här hittade vi ett fantastiskt ödehus, det hade allt, charmen, åldern, patinan och den där riktiga spökkänslan. Vid besökstillfället var det sommar, gräsmattan framför huset såg ut som en finare äng, träden var gröna och fåglarna kvittrade.

Det här huset var en gång ett ståtligt boningshus och är beläget på en liten lantgård. Här finns också en ladugård med en fin timmerstomme, även den i ett patinerat skick, dock bättre bevarad än huset. Som man kan se av bild på nästa sida så har huset fått en silveraktigt grå ton, den röda färgen som en gång prytt det lite pampiga huset har fått ge vika för väder och vind.

Man kan också se den en gång verkligt fina verandan med äkta snickarglädje. Husets ljust gula dubbeldörr är en fröjd för ögat, man hade fina dörrar förr!

Nu är den enda fundering som snurrar i huvudet, hur länge får det stå kvar?! Det här är en av mina verkliga favoriter i den här boken.

Den gamla ladugården har också fått en mer grå färgton. Som synes är också det mesta snett och skevt som sig bör på en gammal ödegård.

Såå vackert....men här tror jag att det spökar.....

En underbar veranda en gång i tiden. Titta på de vackra dörrarna liksom all den fina snickarglädjen.

Rejält skafferi. Den gamla tapeten är lite trasig...men glödlampan i taket är hel.

Taket läcker som ett såll numera.

Det är minst 40 år sedan någon bodde i det här huset, här får gårdstomtarna härja vilt numera men de är ju måna om huset och de små trollen håller tomtarna i schack för det mesta! Jag är övertygad om att skulle man komma på besök en natt så skulle man säkert få sällskap av de små varelserna, kanske skulle de berätta ett och annat.

Huset hade ett stort kök där den gamla järnspisen, Idun no1., fortfarande finns kvar, ett rejält vardagsrum, ett skafferi modell större och en rejäl hall, detta på den nedre våningen som också överlag har haft fina trägolv.

På övervåningen finns 2 rejäla rum, en stor hall och en garderob med generösa utrymmen, överallt var det en gång härliga trägolv, ett gediget bygge skulle man kunna säga.

Idag regnar det in då taket läcker på ett flertal platser och för varje gång det kommer en skur tar det huset ytterligare ett steg närmare slutet.

I huset bodde bonden med fru och ett antal barn. Arbetsdagen präglades av hårt slit på gården och ute på ägorna som omger byggnaden. Vatten ute i en egen brunn och förstås utedass beläget vid sidan om den gamla vedboden. Idag bor trollet Spindel-Albert i huset och är husets herre.

Jag hittade i entrén på detta gamla hus en tidning, en ICA-kuriren från 8 januari 1944, alltså från andra världskrigets dagar.

ICA-Kuriren nr 2, årgång 3, 8 Januari 1944.

KAPITEL 3.

HUSET VID STUPET.

Huset vid stupet, läskigt på flera sätt.....öde sen 40 år.

Vi hade från stora vägen flera gånger sett gaveln på ett gammalt spökhuis hösten 2021, så en dag åkte vi in en liten väg och hittade snabbt en gammal öde ladugård med loge men hittade inget hus, vi åkte runt en gång till men med samma resultat, såg ju för tusan huset från vägen men hittade sen ingen väg dit och en sådan måste ju finnas! Men

grejen var att det verkligen inte fanns någon! Så vi stannade, gick ut på vägen och försökte orientera oss om var huset låg! Min fru tyckte det var lite kusligt så jag fick gå själv, jag klev in i skogen och gick i den riktning som jag trodde att det skulle finnas ett hus och efter ca 300-400 meter så fick jag se konturerna av en gammal byggnad!! Det hade varit fint gult och vitt en gång i tiden, en inglasad veranda och en fin balkong! Nu var det inte så fint längre, björkar ramade in huset och grenar slingrande sig in i både veranda och balkong! Vid husets norra gavel öppnade sig en brant, gaveln låg endast 2 meter från stupet ner i en grusgrop! Jag hittade några gamla fruktträd runt huset och något som såg ut som en gammal sandlåda för barnen! I övrigt såg det ut som om vegetationen var på väg att äta upp kåken! Sånt här finns alltså ute i våra skogar och de här husen är många fler än man kan tro! Många frågor uppstår i huvudet när man ser ett sånt här hus och dess omgivning, det står många gånger ganska klart hur tufft det var för många förr, källa för vatten på gården, dass ute, långt till skola och affär!

***Kissnödig på natten och tänkt smita runt knuten.....GLÖM DET.....
(huset står precis på kanten till branten ner i grusgropen).***

Den vindpinade gaveln har inte mycket färg kvar, naturen gör sitt jobb. De flesta fönstren har utslagna rutor och vittnar om ovälkomna besök trots det ensliga läget.

Södergaveln har tagit stryk av regn och vind.

Men finns det några spår av människorna som bodde här, svaret är ja!

I trädgården hittar vi en „gammelflaska“, en sån där med lite blåaktigt glas och en gammeldags kapsyl monterad som man kunde både stänga och öppna många gånger!

Genom ett sönderslaget källarfönster uppenbarar sig ett kylskåp och där, hör och häpna, finns ett antal 40-åriga burkar med äppelmos och några med blåbärssylt. Dessa lämnades alltså kvar då huset övergavs.

Kan man provsmaka undrade jag? Tycker jag absolut INTE sa min fru och då blev det förstås så!

Bredvik kylskåpet stod en gammal oljepanna som såg ut att vara i fint skick liksom den tillhörande oljebrännaren, kanske fanns det också olja kvar i den gamla oljetanken?

Jo jag tackar jag, 40-årigt äppelmos och en gammal oljepanna.

Men hela huset är i ett bedrövligt skick och det finns inga chanser att återuppliva det enligt min mening.....och vem tusan vill bo i ett hus som är på väg ner i en grusgrop, och förresten har golvet från övervåningen landat i vardagsrummet på nedervåningen så vi glömmet snabbt tanken på återupplivning!

I västerläge finns den gamla verandan med mycket glas, där har säkert många koppar kaffe druckits i skenet från kvällssolen. Här hade man också fin överblick över barnen som lekte i sandlådan framför verandan, sandlådan finns ännu kvar!

Sandlådan framför verandan.